

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

17 mai 2022 *

„Trimitere preliminară – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Principiul echivalenței – Principiul efectivității – Proceduri de somație de plată și de poprire la terți – Autoritate de lucru judecat care acoperă implicit validitatea clauzelor din titlul executoriu – Competența instanței de executare de a examina din oficiu caracterul eventual abuziv al unei clauze”

În cauzele conexe C-693/19 și C-831/19,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano, Italia), prin deciziile din 10 august 2019 și din 31 octombrie 2019, primite de Curte la 13 septembrie 2019 și, respectiv, la 14 noiembrie 2019, în procedurile

SPV Project 1503 Srl,

Dobank SpA

împotriva

YB (C-693/19),

și

Banco di Desio e della Brianza SpA,

Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago sc,

Intesa Sanpaolo SpA,

Banca Popolare di Sondrio s.c.p.a,

Cerved Credit Management SpA

împotriva

YX,

ZW (C-831/19),

* Limba de procedură: italiana.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Arabadjiev, doamna K. Jürimäe, domnii C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (raportor) și I. Jarukaitis, președinți de cameră, domnii M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P. G. Xuereb și N. Piçarra, doamna L. S. Rossi și domnul A. Kumin, judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: domnul R. Schiano, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 27 aprilie 2021,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Banco di Desio e della Brianza, de F. L. Monti, S. Sironi și P. Vitiello, avocați;
- pentru ZW, de S. M. Zigni și M. Buzzini, avocați;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de A. Grumetto, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul german, de U. Kühne, J. Möller și M. Hellmann, în calitate de agenți;
- pentru guvernul spaniol, de S. Centeno Huerta, J. Ruiz Sánchez și J. Rodríguez de la Rúa Puig, în calitate de agenți;
- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér și K. Szíjjártó, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de G. Gattinara și N. Ruiz García, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 15 iulie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolelor 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273), precum și a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între SPV Project 1503 Srl (denumită în continuare „SPV”) și Dobank SpA, în calitate de mandatar al Unicredit SpA, pe de o parte, și YB, pe de altă parte, precum și între Banco di Desio e della Brianza SpA (denumită în continuare „BDB”) și alte instituții de credit, pe de o parte, și YX și ZW, pe de altă parte, în legătură cu proceduri de executare silită întemeiate pe titluri executorii care au dobândit autoritate de lucru judecat.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Al douăzeci și patrulea considerent al Directivei 93/13 enunță că „autoritățile judiciare sau administrative din statele membre trebuie să aibă la dispoziție mijloace adecvate și eficace pentru a împiedica aplicarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii”.

4 Articolul 2 litera (b) din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

«consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;

[...]”

5 Articolul 6 alineatele (1) din directiva menționată prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «un profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

6 Potrivit articolului 7 alineatul (1) din aceeași directivă:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «profesioniști»].”

Dreptul italian

7 Decreto legislativo n. 206, recante Codice del consumo a norma dell’articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n. 229 (Decretul legislativ nr. 206 privind Codul consumului în sensul articolului 7 din Legea nr. 229 din 29 iulie 2003) din 6 septembrie 2005 (supliment ordinar la GURI nr. 235 din 8 octombrie 2005), care a transpus Directiva 93/13, prevede la articolul 33 alineatele 1 și 2:

„1. În cazul contractului încheiat între consumator și profesionist, sunt considerate abuzive clauzele care, în pofida bunei-credințe, creează, în detrimentul consumatorului, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile care decurg din contract.

2. Se prezumă că sunt abuzive până la proba contrară clauzele care au ca obiect sau ca efect:

[...]

f) obligarea consumatorului, în caz de neexecutare sau de executare cu întârziere, la plata unei sume de bani vădit excesive cu titlu de despăgubire, de clauză penală sau cu alt titlu echivalent;

[...]”

- 8 Articolul 36 alineatele 1 și 3 din acest decret legislativ prevede:

„1. Clauzele considerate abuzive în temeiul articolelor 33 și 34 sunt nule, iar contractul rămâne valid în rest.

[...]

3. Nulitatea operează numai în avantajul consumatorului și poate fi invocată din oficiu de instanță.”

- 9 Codice di procedura civile (Codul de procedură civilă), în versiunea aplicabilă litigiilor principale, prevede la articolul 633 referitor la condițiile de admisibilitate:

„La cererea creditorului unei sume de bani determinate sau al unei cantități determinate de bunuri fungibile ori a destinatarului livrării unui bun mobil determinat, instanța competentă emite o somație de plată sau de predare:

1) dacă dreptul invocat este susținut de probe scrise;

[...]”

- 10 Articolul 640 din acest cod prevede:

„În cazul în care consideră că cererea nu este suficient justificată, instanța dispune ca grefa să îl informeze pe reclamant, invitându-l să furnizeze elementele de probă.

În cazul în care reclamantul nu răspunde la această invitație, nu își retrage cererea sau dacă cererea nu poate fi admisă, instanța o respinge prin decizie motivată.

Această decizie nu aduce atingere posibilității de a reitera cererea, inclusiv în cadrul procedurii ordinare.”

- 11 Articolul 641 din codul menționat prevede că, în cazul admiterii cererii, instanța dispune ca cealaltă parte să plătească suma și o informează cu privire la posibilitatea de a formula contestație în termen de 40 de zile.

- 12 Articolul 647 din Codul de procedură civilă, în versiunea aplicabilă litigiilor principale, intitulat „Forța executorie ca urmare a lipsei contestației sau a inerției contestatarului”, prevede:

„În cazul în care nu s-a formulat contestație în termenul prevăzut sau în cazul în care contestatarul nu a introdus o acțiune în justiție, [instanța] care a emis somația, la cererea, chiar verbală, a reclamantului, o declară executorie. [...]

În cazul în care somația a fost declarată executorie în conformitate cu prezentul articol, nu se mai poate formula sau continua soluționarea contestației, sub rezerva dispozițiilor articolului 650, iar garanția eventual constituită este eliberată.”

- 13 Potrivit articolului 650 din acest cod, referitor la contestația tardivă:

„Pârâtul poate formula contestație și după expirarea termenului stabilit în somație în cazul în care dovedește că nu a avut cunoștință de aceasta în timp util ca urmare a unor nereguli de notificare ori ca urmare a unui caz fortuit sau a forței majore.

[...]

După expirarea termenului de 10 zile de la primul act de executare nu se mai admite formularea unei contestații.”

- 14 Articolul 2909 din Codice civile (Codul civil), referitor la lucrul judecat, prevede:

„Constatările cuprinse într-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat sunt obligatorii sub toate aspectele între părți, succesorii sau avânzii-cauză ai acestora.”

- 15 Instanța de trimitere arată că, potrivit jurisprudenței majoritare a Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia), somația de plată a unei sume de bani care nu a făcut obiectul unei contestații dobândește autoritate de lucru judecat nu numai în privința creanței a cărei recuperare este urmărită, ci și a titlului invocat ca temei al acesteia, ceea ce exclude astfel orice examinare ulterioară a motivelor reținute cu titlu de justificare a cererii. Această jurisprudență a condus la aplicarea, în cazul somației care nu a făcut obiectul unei contestații, a principiului „autorității de lucru judecat implicite”, potrivit căruia se consideră că instanța care s-a pronunțat asupra unei anumite chestiuni a soluționat în mod necesar toate celelalte chestiuni prealabile.

Litigiile principale și întrebările preliminare

Cauza C-693/19

- 16 SPV și alți creditori au inițiat în fața instanței de trimitere o procedură de executare silită pentru a obține recuperarea creanțelor care rezultă din contractele de finanțare încheiate cu YB. Procedura respectivă se întemeiază pe o somație de plată devenită definitivă, întrucât YB nu a formulat contestație împotriva acesteia.
- 17 Contractele de finanțare în cauză prevedeau, în cazul întârzierii debitorului în executarea obligațiilor sale, aplicarea unei clauze penale și a unei dobânzi moratorii.
- 18 În ședință, instanța de executare, considerând că clauza referitoare la calculul dobânzilor moratorii poate prezenta un caracter abuziv, a dispus ca SPV să depună contractele pe baza cărora fusese emisă somația de plată și l-a invitat pe YB să se prezinte la următoarea ședință și să își manifeste intenția de a invoca caracterul abuziv al acestei clauze.
- 19 În ședința ulterioară, YB a declarat că dorește să se prevaleze de caracterul abuziv al clauzei menționate. În consecință, instanța de executare a considerat, întemeindu-se pe Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659), că poate să aprecieze caracterul eventual abuziv al aceleiași clauze și a fixat o nouă ședință. Printr-un memoriu, SPV a susținut că autoritatea de lucru judecat aferentă somației se opune oricărei examinări a clauzelor contractelor în temeiul cărora a fost emisă această somație.

- 20 Instanța de trimitere precizează că, atunci când un creditor a obținut un titlu executoriu, acesta poate supune unei proceduri de poprire creanțele pe care propriul debitor le deține față de terți. Ea arată că instanța de executare este obligată să se asigure de existența unui titlu executoriu valid pe toată durata procedurii de executare. Competența instanței respective ar fi astfel limitată la simplul control al existenței titlului executoriu și nu se poate extinde la cel al „conținutului intrinsec” al acestuia din urmă. Un asemenea control al titlului judiciar ar fi exclus și în cazul contestației la executare formulate de debitor.
- 21 Instanța de trimitere, amintind jurisprudența Curții referitoare la obligațiile instanței naționale în materie de protecție a consumatorilor și cea referitoare la posibilitatea de a înlătura, în anumite împrejurări, autoritatea de lucru judecat, ridică problema caracterului eventual abuziv, în litigiul pendinte în fața sa, al clauzei referitoare la calculul dobânzilor moratorii, precum și al clauzei penale care figurează în contractele în discuție în litigiile principale.
- 22 Ea precizează în această privință că instanța care a emis somația de plată în cauză nu s-a pronunțat cu privire la eventualul caracter abuziv al clauzelor citate anterior și că, nefiind formulată o contestație din partea YB, somația a dobândit autoritate de lucru judecat. De aceea, în aplicarea principiului „autorității de lucru judecat implicite”, s-ar considera că toate clauzele care figurează în contractele de finanțare în discuție în litigiile principale, inclusiv cele două clauze în discuție, au fost examinate de instanța respectivă și sunt acoperite de această formă de autoritate de lucru judecat.
- 23 De aici ar rezulta că instanța de executare nu poate aprecia caracterul abuziv al clauzelor unui contract, nu numai ca urmare a faptului că nu controlează conținutul somației de plată emise în temeiul acestuia, ci și pentru că somația respectivă, atunci când debitorul nu a formulat contestație în privința sa, a dobândit autoritate de lucru judecat. Potrivit instanței de trimitere, lipsa unei examinări explicite a caracterului abuziv al clauzelor în cadrul unei proceduri constituie o protecție incompletă și insuficientă a consumatorului.
- 24 În aceste condiții, Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano, Italia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE, precum și articolul 47 din [cartă] se opun și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții unei reglementări naționale precum cea descrisă, care nu permite instanței de executare să efectueze un control intrinsec cu privire la un titlu executoriu judiciar care a dobândit autoritate de lucru judecat și nici să înlătore efectele autorității de lucru judecat implicite în cazul în care consumatorul își exprimă intenția de a se prevala de caracterul abuziv al clauzei cuprinse în contractul în temeiul căruia a fost emis titlul executoriu?”

Cauza C-831/19

- 25 În anul 2005, BDB a încheiat cu YX și cu ZW contracte de fideiusiune în vederea garantării datoriilor unei societăți.
- 26 BDB a inițiat o procedură de executare imobiliară în fața instanței de trimitere cu privire la bunurile ai căror proprietari sunt YX și ZW. Această procedură, în care au intervenit alți creditori, se întemeiază pe somații de plată emise în anii 2012 și 2013 de o instanță în favoarea BDB și a acestor alți creditori față de o societate, debitoare principală, și de patru garanți, printre care YX și ZW. Întrucât aceste somații nu au făcut obiectul unei contestații, ele au dobândit autoritate de lucru judecat.

- 27 În cursul procedurii de executare imobiliară, ZW s-a prevalat de calitatea sa de consumator pentru a putea invoca natura eventual abuzivă a clauzelor conținute în contractele de fideiusiune pe baza cărora au fost emise somațiile de plată.
- 28 BDB, asemenea celorlalte instituții de credit care au intervenit în procedura de executare imobiliară, arată că ZW nu se poate prevala de această calitate din cauza statutului său de asociat al societății debitoare principale și a legăturii conjugale existente cu YX, reprezentant legal al societății respective. În plus, acestea arată că, independent de recunoașterea calității menționate, instanța de executare nu poate exercita un control asupra unui titlu executoriu corect și definitiv din punct de vedere formal, precum o somație de plată care nu a făcut obiectul unei contestații.
- 29 Instanța de trimitere consideră că ZW dispune, în litigiul pendinte în fața sa, de calitatea de consumator, pentru motivul că, la data la care a încheiat contractele de fideiusiune în discuție în litigiile principale, în primul rând, ea nu achiziționase integral participația sa la capitalul social al societății debitoare, care se ridică la 22 %, în al doilea rând, nu se dovedise că ea a încasat dividende în raport cu părțile deținute și, în sfârșit, în al treilea rând, era stabilit că, din anul 1976, era legată de o altă societate printr-un raport de muncă salariată și că, în consecință, la momentul încheierii contractelor de fideiusiune, nu ocupa nicio funcție organică în cadrul debitoarei principale.
- 30 În ceea ce privește posibilitatea unui consumator de a invoca natura abuzivă a clauzelor unui contract în temeiul căruia a fost emisă o somație de plată, această instanță expune normele naționale referitoare la procedurile de executare și precizează că, în caz de executare imobiliară, creditorul, în temeiul unui titlu executoriu, supune sechestrului în vederea executării dreptul real existent asupra unui bun imobil care aparține debitorului său. Ea arată că, în temeiul competențelor care pot fi exercitate de instanța de executare cu ocazia punerii în aplicare a procedurii de executare, aceasta nu controlează, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 20 din prezenta hotărâre, „conținutul intrinsec” al titlului executoriu.
- 31 Ea precizează de asemenea că, în dreptul național, formularea unei contestații la executare nu impune forme speciale și poate fi efectuată chiar verbal în ședință în fața instanței de executare sau prin depunerea, în această ședință, a unui memoriu în răspuns.
- 32 Instanța de trimitere, amintind jurisprudența Curții care încadrează autonomia procedurală a statelor membre pentru a garanta deplina efectivitate a dreptului material al Uniunii, cea privind obligațiile instanței naționale în materie de protecție a consumatorilor, precum și cea referitoare la posibilitatea de a înlătura în anumite împrejurări autoritatea de lucru judecat, ridică problema caracterului eventual abuziv, în litigiul pendinte în fața sa, al clauzelor care figurează în contractele de fideiusiune în discuție în litigiile principale încheiate între ZW și BDB, precum și între ZW și ceilalți creditori, în temeiul cărora au fost emise somațiile de plată.
- 33 În această privință, instanța de trimitere arată că, potrivit creditorilor, imposibilitatea de a invoca în acest stadiu, ca urmare a lipsei unei contestații din partea ZW, caracterul abuziv al acestor clauze ar reieși de asemenea din Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).
- 34 Instanța de trimitere subliniază însă că, spre deosebire de consumatorul din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615), ZW și-a manifestat, în litigiul principal, voința de a invoca caracterul abuziv al anumitor clauze și a pus astfel capăt inacțiunii manifestate până la constituirea autorității de lucru judecat implicite care acoperea titlurile executorii.

- 35 Această instanță consideră de asemenea că, la data emiterii somațiilor de plată în discuție în litigiul principal, Curtea nu stabilise condițiile în temeiul cărora garantul care se constituie fideiusor pentru o persoană juridică poate fi calificat drept consumator, condițiile respective fiind stabilite ulterior, prin Ordonanța din 19 noiembrie 2015, Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772), și prin Ordonanța din 14 septembrie 2016, Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700). În consecință, instanța menționată apreciază că ZW nu a putut decide în deplină cunoștință de cauză dacă era necesar să invoce, în cadrul unei contestații la somații, caracterul abuziv al clauzelor conținute în contractele încheiate cu profesioniști, ca urmare a faptului că nu avea cunoștință de propria sa calitate de consumator.
- 36 Astfel, instanța de trimitere ridică problema dacă lipsa certitudinii cu privire la posibilitatea de a califica un garant drept consumator la data la care au fost emise titlurile executorii în cauză este de natură să facă imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite consumatorilor de reglementarea națională de transpunere a Directivei 93/13.
- 37 Ea precizează de asemenea că, în temeiul principiilor de drept procedural intern, în lipsa unei contestații din partea consumatorului, autoritatea de lucru judecat a unei somații de plată acoperă caracterul neabuziv al clauzelor contractului de fideiusiune, chiar și în lipsa oricărei examinări explicite, de către instanța care a pronunțat această somație, a caracterului abuziv al clauzelor respective. Ar rezulta de aici, pe de o parte, imposibilitatea de a invoca caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul procedurii pe fond și, pe de altă parte, inadmisibilitatea contestației la executare atunci când este întemeiată pe motive pe care partea ar fi trebuit să le invoce cu ocazia emiterii titlului executoriu.
- 38 În această privință, instanța de trimitere arată că, la punctul 49 din Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), Curtea a declarat că Directiva 93/13 nu se opune unei norme naționale care interzice instanței naționale să reexamineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract încheiat cu un profesionist în cazul în care s-a statuat deja cu privire la legalitatea ansamblului clauzelor contractului în raport cu această directivă printr-o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat. Ea adaugă că Curtea a apreciat de asemenea, în această hotărâre, că, atunci când caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale nu a fost examinat în cadrul unui control jurisdicțional anterior al contractului în litigiu încheiat printr-o decizie care are autoritate de lucru judecat sau atunci când numai unele dintre acestea au făcut obiectul unui asemenea control, instanța națională este totuși obligată să aprecieze caracterul eventual abuziv al clauzelor în discuție.
- 39 De aceea, instanța de trimitere consideră că, prin hotărârea menționată, Curtea a stabilit condițiile în care autoritatea de lucru judecat explicită poate fi opusă în scopul de a interzice instanței naționale să controleze caracterul abuziv al clauzelor contractuale. În schimb, ea apreciază că Curtea nu a avut încă ocazia să examineze compatibilitatea principiului „autorității de lucru judecat implicite” cu articolele 6 și 7 din Directiva 93/13, precum și cu articolul 47 din cartă.

- 40 În aceste condiții, Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE coroborate cu articolul 47 din [cartă] se opun și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții unei reglementări naționale precum cea descrisă, care nu permite instanței de executare să efectueze un control intrinsec cu privire la un titlu executoriu judiciar care a dobândit autoritate de lucru judecat atunci când consumatorul, luând cunoștință de calitatea sa de consumator (care anterior a fost exclusă de dreptul pozitiv), solicită efectuarea unui asemenea control?
- 2) Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE coroborate cu articolul 47 din [cartă] se opun și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții unei reglementări precum reglementarea națională care, dată fiind autoritatea de lucru judecat implicită cu privire la lipsa caracterului abuziv al unei clauze contractuale, nu permite instanței de executare, chemată să decidă cu privire la o contestație la executare formulată de consumator, să constate un asemenea caracter abuziv, iar o astfel de împiedicare se poate justifica chiar în cazul în care, în raport cu dreptul pozitiv în vigoare la momentul dobândirii autorității de lucru judecat, nu era posibilă evaluarea caracterului abuziv al clauzei deoarece fideiusorul nu putea fi calificat drept consumator?”
- 41 Prin Decizia președintelui Curții din 23 februarie 2021, cauzele C-693/19 și C-831/19 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară în cauza C-831/19

- 42 BDB invocă inadmisibilitatea cererii de decizie preliminară pentru motivul că ZW nu ar fi un consumator și că, în consecință, Directiva 93/13 nu i-ar fi aplicabilă.
- 43 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, numai instanța națională este competentă să constate și să aprecieze situația de fapt din litigiul principal, precum și să interpreteze și să aplice dreptul național. De asemenea, numai instanța națională, care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată, are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, întrucât întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 76 și jurisprudența citată).
- 44 Astfel, respingerea de către Curte a unei cereri de decizie preliminară formulate de o instanță națională este posibilă numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 77 și jurisprudența citată).
- 45 Această situație nu se regăsește în prezenta cauză.

- 46 Astfel, din decizia de trimitere și din dosarul de care dispune Curtea reiese că, spre deosebire de soțul său YX, ZW trebuie să fie calificată drept consumator, din moment ce, la data încheierii contractelor de fideiusiune cu BDB și cu ceilalți creditori, ZW acționa în afara cadrului activității sale profesionale și nu avea legături funcționale cu societatea vizată, debitoare principală. Potrivit instanței de trimitere, ZW era, din anul 1976, legată de o altă societate printr-un raport de muncă și nu ocupa nicio funcție de conducere în cadrul societății în cauză. Instanța de trimitere a arătat în acest sens că, având în vedere documentele prezentate de ZW în cursul procedurii de executare, ZW a dobândit o participație de 22 % la capitalul social al acesteia la 31 ianuarie 2013, în timp ce toate contractele de fideiusiune încheiate între ZW și creditori au fost încheiate anterior datei respective, iar somația de plată obținută de BDB este de asemenea anterioară achiziționării acestor părți de către ZW.
- 47 Or, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 51 din concluzii, din Hotărârea din 30 mai 2013, *Asbeek Brusse și de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 29), reiese că Directiva 93/13 se aplică „tuturor contractelor” încheiate între un consumator și un profesionist, articolul 2 litera (b) din această directivă definind un consumator ca fiind orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de directiva menționată, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale.
- 48 În consecință, întrucât ZW nu a încheiat contractul de fideiusiune în discuție în cadrul activității sale profesionale, acest contract trebuie considerat ca fiind încheiat între un profesionist și un consumator și intră, așadar, în domeniul de aplicare al Directivei 93/13.
- 49 Așadar, cererea de decizie preliminară trebuie considerată admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

- 50 Prin intermediul întrebărilor formulate în cauza C-693/19 și în cauza C-831/19, care trebuie să fie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede că, în cazul în care o somație de plată emisă de o instanță la cererea unui creditor nu a făcut obiectul unei contestații formulate de debitor, instanța de executare nu poate, pentru motivul că autoritatea de lucru judecat pe care o are somația respectivă acoperă implicit validitatea clauzelor amintite, excluzând orice examinare a validității acestora din urmă, să controleze ulterior eventualul caracter abuziv al clauzelor contractului care au servit drept temei al somației menționate. În cauza C-831/19, ea solicită de asemenea să se stabilească dacă împrejurarea că, la data la care somația a rămas definitivă, debitorul nu cunoștea faptul că putea fi calificat drept „consumator” în sensul directivei menționate are vreo incidență în această privință.
- 51 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare (a se vedea în special Hotărârea din 26 ianuarie 2017, *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 52 Având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din această directivă prevede că clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumatori. Este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul

între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceștia (a se vedea în special Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctele 53 și 55, precum și Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 41).

- 53 În această privință, din jurisprudența constantă a Curții reiese că instanța națională este obligată să analizeze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 93/13, suplinind în acest fel dezechilibrul existent între consumator și profesionist, în cazul în care dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 46 și jurisprudența citată, Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 58, precum și Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 43).
- 54 În plus, Directiva 93/13 impune statelor membre, astfel cum reiese din articolul 7 alineatul (1) din aceasta coroborat cu al douăzeci și patrulea considerent al său, să prevadă mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către profesioniști (Hotărârea din 26 iunie 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punctul 44 și jurisprudența citată).
- 55 Deși Curtea a stabilit astfel deja, în mai multe rânduri și ținând seama de cerințele prevăzute la articolul 6 alineatul (1), precum și la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, modul în care instanța națională trebuie să asigure protecția drepturilor conferite consumatorilor de această directivă, este la fel de adevărat că, în principiu, dreptul Uniunii nu armonizează procedurile aplicabile examinării caracterului pretins abuziv al unei clauze contractuale și că, prin urmare, acestea țin de ordinea juridică internă a statelor membre, în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora din urmă, cu condiția însă ca ele să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în special Hotărârea din 26 iunie 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punctele 45 și 46, precum și jurisprudența citată).
- 56 În aceste condiții, este necesar să se stabilească dacă aceste dispoziții impun instanței de executare să controleze caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale, în pofida normelor procedurale naționale care pun în aplicare principiul autorității de lucru judecat în privința unei hotărâri judecătorești care nu reflectă în mod expres nicio examinare cu privire la acest aspect.
- 57 În această privință, trebuie să se amintească importanța pe care o are, atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinele juridice naționale, principiul autorității de lucru judecat. Astfel, Curtea a avut deja ocazia de a preciza că, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca hotărârile judecătorești devenite definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate (a se vedea în special Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctele 35 și 36, precum și Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 46).
- 58 De aceea, Curtea a recunoscut că protecția consumatorului nu este absolută. În special, aceasta a considerat că dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă acest lucru ar permite remedierea unei încălcări a unei dispoziții, indiferent de natura acesteia, conținute în

Directiva 93/13 (a se vedea în special Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 37, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 68), sub rezerva însă, conform jurisprudenței amintite la punctul 55 din prezenta hotărâre, a respectării principiilor echivalenței și efectivității.

- 59 În ceea ce privește principiul echivalenței, este necesar să se arate că Curtea nu dispune de niciun element de natură să dea naștere unor îndoieli cu privire la conformitatea reglementării naționale în discuție în litigiile principale cu acest principiu. Rezultă că, astfel cum arată guvernul italian, dreptul național nu permite instanței de executare să reexamineze o somație de plată care are autoritate de lucru judecat, chiar și în prezența unei eventuale încălcări a normelor de ordine publică naționale.
- 60 În ceea ce privește principiul efectivității, Curtea a statuat că fiecare caz în care se ridică problema dacă o dispoziție procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva dispoziție îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia, precum și, dacă este cazul, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național cum ar fi protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii (Hotărârea din 22 aprilie 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 53). Curtea a apreciat că respectarea principiului efectivității nu poate totuși merge până la a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului vizat (Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 62).
- 61 În plus, Curtea a precizat că obligația statelor membre de a asigura efectivitatea drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii implică, în special pentru drepturile care decurg din Directiva 93/13, o cerință de protecție jurisdicțională efectivă, reafirmată la articolul 7 alineatul (1) din această directivă și consacrată și la articolul 47 din cartă, care se aplică printre altele în ceea ce privește definirea modalităților procedurale referitoare la acțiunile în justiție întemeiate pe astfel de drepturi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 62 În această privință, Curtea a statuat că, în lipsa unui control eficient al caracterului potențial abuziv al clauzelor contractului în discuție, respectarea drepturilor conferite de Directiva 93/13 nu poate fi garantată (Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 63 Prin urmare, condițiile stabilite de legislația internă, la care face trimitere articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, nu pot aduce atingere substanței dreptului pe care această dispoziție îl conferă consumatorilor, astfel cum este interpretată de jurisprudența Curții amintită, printre altele, la punctul 53 din prezenta hotărâre, ca o clauză reputată abuzivă să nu creeze obligații pentru aceștia (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 71, precum și Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 51).
- 64 În cauzele principale, reglementarea națională prevede că, în cadrul procedurii de executare a somațiilor de plată necontestate, instanța de executare nu poate exercita un control pe fond al somației de plată și nici nu poate controla, din oficiu sau la cererea consumatorului, caracterul abuziv al clauzelor contractuale care constituie temeiul somației respective, ca urmare a autorității de lucru judecat implicate dobândite de aceasta din urmă.

- 65 Or, o reglementare națională potrivit căreia se consideră că a avut loc o examinare din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor contractuale și că aceasta este acoperită de autoritatea de lucru judecat chiar și în lipsa oricărei motivări în acest sens într-o decizie precum o decizie prin care se emite o somație de plată poate, ținând seama de natura și de importanța interesului public care stă la baza protecției pe care Directiva 93/13 o conferă consumatorilor, să lipsească de conținut obligația care revine instanței naționale de a efectua o examinare din oficiu a caracterului eventual abuziv al clauzelor contractuale.
- 66 Rezultă că, într-un asemenea caz, cerința unei protecții jurisdicționale efective impune ca instanța de executare să poată aprecia, inclusiv pentru prima dată, caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale care au servit drept temei al unei somații de plată emise de o instanță la cererea unui creditor și împotriva căreia debitorul nu a formulat contestație.
- 67 Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctele 56 și 57 din concluzii, faptul că debitorul nu cunoștea, la momentul la care această hotărâre judecătorească anterioară a rămas definitivă, calitatea sa de consumator, în sensul Directivei 93/13, este lipsit de relevanță din moment ce, după cum s-a amintit la punctul 53 din prezenta hotărâre, instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care intră în domeniul de aplicare al acestei directive.
- 68 Din ceea ce precedă rezultă că este necesar să se răspundă la întrebările adresate în cauzele C-693/19 și C-831/19 că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede că, în cazul în care o somație de plată emisă de o instanță la cererea unui creditor nu a făcut obiectul unei contestații formulate de debitor, instanța de executare nu poate, pentru motivul că autoritatea de lucru judecat pe care o are somația respectivă acoperă implicit validitatea clauzelor amintite, excluzând orice examinare a validității acestora din urmă, să controleze ulterior eventualul caracter abuziv al clauzelor contractului care au servit drept temei al somației menționate. Împrejurarea că, la data la care somația a rămas definitivă, debitorul nu cunoștea faptul că putea fi calificat drept „consumator” în sensul directivei respective este lipsită de relevanță în această privință.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 69 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede că, în cazul în care o somație de plată emisă de o instanță la cererea unui creditor nu a făcut obiectul unei contestații formulate de debitor, instanța de executare nu poate, pentru motivul că autoritatea de lucru judecat pe care o are somația respectivă acoperă implicit validitatea clauzelor amintite, excluzând orice examinare a validității acestora din urmă, să controleze ulterior eventualul caracter abuziv al clauzelor contractului care au servit drept temei al

somației menționate. Împrejurarea că, la data la care somația a rămas definitivă, debitorul nu cunoștea faptul că putea fi calificat drept „consumator” în sensul directivei respective este lipsită de relevanță în această privință.

Semnături